

Jak se (ne)dělá softwarový časopis

Petr Koubský

Motto:

*Tudy ne, přátelé.
(Jára Cimrman, cca 1910)*

Milí přátelé ostravského semináře, snad mi prominete, že ani letos se z mého příspěvku nedozvíte nic užitečného. Jestliže vás však chci obtěžovat potřemi a tápáním časopisu, jenž jest mi řídití, pak k tomu mám dobré důvody. Bylo to právě v Ostravě - v roce 1989 - kdy jsem definitivně sebral odvalu pokusit se o počítačové periodikum. Hle autoři, hle čtenáři!, říkal jsem si s pohledem na jednací sál zaplněný schopnými a nadšenými lidmi, a vše se zdálo velice jednoduché.

A bylo to zase v Ostravě, o rok později, kdy jsme přivezli přírůk z martinské tiskárny první výtisky prvního čísla Softwarových novin. Mezi pravidelnými účastníky Programování je mnoho našich autorů - namátkou mohu jmenovat ing. Běbra, doc. Honzika, ing. Tvrđika, ing. Hellera, dr. Šestáka - a na koho jsem zapomněl, necht' mi laskavě promine. DT ČSVTS, pořadatel našeho setkání, byl již loni tak laskav a umožnil přetiskovat nejúspěšnější příspěvky z Programování na stránkách Softwarových novin. Mezi naším časopisem a tímto seminářem nepochybně panuje jisté vnitřní spříznění, a velice bych si přál, aby se nadále rozvíjelo.

Vzory a inspirace

Ještě v polovině roku 1989 neexistoval v Československu žádný časopis věnovaný výhradně počítačům a programování. Byla zde ovšem Elektronika, zelená vložka červeného Amára, Sdělovací technika, MAA a leccos jiného; nicméně žádné z těchto periodik nesplňovalo všechny představy a přání lidí od počítačů. První inspirací k pokusu o časopis byla tedy zřetelně zející mezera v trhu.

Informační vakuum nebylo pochopitelně úplné. Především musím jmenovat zahraniční vzory, mezi nimiž dominoval a dodnes dominuje BYTE z nakladatelství McGraw-Hill. Svou šířkou záběru a snahou o dokonalý čtenářský servis byl a je i nadále úběžníkem našeho úsilí, aniž bychom jej ovšem chtěli slepě napodobovat. Přiblížit se ke kvalitnímu vzoru však zajisté není žádná ostuda.

Pokud jde o domácí zdroje inspirace, zde největší roli sehrály odborné konference a jejich sborníky. Právě na této půdě - ať už to byl SOFSEM, Programování, Algoritmy nebo MOP - se po řadu let prezentovali svými pracemi ti nejlepší autoři.

Jediným domácím periodikem, které na koncepci Softwarových novin mělo významný vliv, byla pololegální Mikrobáze, vydávaná pod hlavičkou 602. ZO Svazarmu v Praze jako interní publikace. Mikrobáze ve svých nejlepších letech (1988-89) se snadno mohla stát celostátně úspěšným počítačovým periodikem - redakčně a odborně na to měla. Nedokázala však přeskočit vysokou hradbu ekonomických a zejména byrokratických překážek. Zůstává ovšem velikou zásluhou jejího tehdejšího šéfredaktora Ladislava Zajíčka, že Mikrobáze pod jeho vedením položila základy československé počítačové publicistiky. Pozorní čtenáři dnešních počítačových časopisů možná vědí, že my s panem Zajíčkem jsme nyní ve při. Hloupost a zbytečnost této pře nemění nic na tom, že jeho práce minulé i současné si velmi vážím - budiž to řečeno veřejně.

Na základě všech uvedených zdrojů jsem někdy v létě 1989 sepsal obsáhlý rozbor, jak by mohl a měl vypadat dosud neexistující počítačový časopis. Dal jsem jej přečíst pár lidem, kteří si buď soucitně povzdechli, nebo si rovnou zaťukali na čelo. První, kdo se zachoval jinak, byl ing. Varadínek, ředitel tehdejšího závodu software JZD AK Slušovice, můj někdejší učitel (a také pravidelný účastník Programování): místo ťukání na čelo mi nabídl zaměstnání.

Jak to všechno začalo

Když dostatečně dlouho kritizujete nějaký nedostatek, je dost pravděpodobné, že nakonec budete pověřeni jeho nápravou. Tak se stalo, že jedné zimní noci jsem seděl ve Slušovicích před obrazovkou počítače a marně hledal první větu nultého čísla dosud neexistujícího časopisu. V hlavě jsem měl prázdno a v kapse osvědčení o nástupu na dvouměsíční zemědělskou brigádu do JZD AK Slušovice. (Revoluční doba, revoluční metody personální práce!) Od druhého stolu v místnosti na mne tázavě hleděl jediný spolupracovník Lumír. Byl leden 1990.

Druhý den ráno jsme měli nulté číslo hotové včetně grafické úpravy na DTP. Nad miskami gulášové polévky v bufetu jsme se pak zaťukli, že takhle už nikdy. Bylo to pošetilé - až dosud na každé číslo Softwarových novin padlo pár nocí.

Kdybych to byl býval věděl, tak bysem sem nechodil

Stěžejní věta Knoflíkové války se mi vybavuje při práci na SWN v nepravidelných, leč poměrně hustých intervalech. Zpočátku to bylo hlavně při četných úředních jedná-

ních, mezi nimiž dominovalo registrační řízení na FÚTI. V době, kdy jsme se na něj obrátili, byl Federální úřad pro tisk a informace již těsně před zánikem, navíc oslabený smrtelnou ranou, již mu zasadil listopadový převrat: periodika už nepovoloval, ale pouze registroval. Přesto nás dokázal připravit o trochu nervů a poměrně dost času, zejména v začátcích pro nás nesmírně cenného. Dnes je situace trochu jiná, ale tehdy byl papír na bilanční příděl a bez fermanu z FÚTI by se s námi tiskárna vůbec nebavila. Musím ostatně ocenit, že Tlačiarne SNP Martin (dnes Neografia, tamtéž) nám v těchto problémech vyšly vstříc, takže úřední šiml pozdržel náš harmonogram jen nepatrně.

Dnes, kdy již máme většinu inicializačních procedur za sebou, nedělají nám úřady větší potíže než my jim. Zato vystupují do popředí jiné problémy. První z nich, zdánlivě banální, je nejnejpříjemnější: naše redakce dosud nemá ani telefon, ani fax. Přesněji řečeno, fax máme; už dlouho odpočívá ve Slušovicích zabalený v krabici. Co však chybí, to je ten kus drátu, k němuž by šlo přístroj připojit.

Již na samém začátku jsme se rozdělili; jedna část redakce je v Praze, druhá ve Slušovicích. O drobných problémech bychom navzájem potřebovali hovořit několikrát denně. K tomu připočítejte veškerý styk s autory, s úřady, s firmami, s každým. Nikdy nespočtu ani koruny, které jsem naházel do pražských telefonních automatů (nejbližší budka je 500 m od naší redakce), ani hodiny pročekané na poště. Nikdy též nespočtu - a to je horší - možnosti, kontakty a informace, které nám utekly proto, že se k nám prostě nedá zavolat. Kdybych měl telefon alespoň doma, rád bych ho pro redakční účely dal všanc; namísto telefonu však se ženou pečlivě schováváme podací lístek od žádosti o tento. Když jsem ondy známému - Američanovi za boha nemohl vysvětlit, proč se v Praze čeká na telefon deset let a jak vůbec můžeme provozovat redakci bez telefonu, faxu, o modemu, E-Mailu, pagingu atd. nemluvě, řekl jsem nakonec ze zoufalství, že to je nepřeložitelná slovní hříčka. Pokýval chápavě hlavou. Jak vidět, některé situace nelze vysvětlit zřejmě lépe než jazykem dialogů absurdního dramatu.

Kromě absence telefonu se moje největší "kdybych to byl býval věděl" týká distribuce. Prvním partnerem, na kterého si v této oblasti vzpomenete, je zřejmě PNS. Nuže, tato instituce by měla udělat jednu ze dvou velmi užitečných věcí: buď se urychleně rozpadnout, nebo okamžitě začít řádně fungovat. Zatím se bohužel drží střední cesty, a většinou je s ní proto dost těžká řeč. Nadějí na distribuci prostřednictvím PNS se ovšem nevzdáváme, naopak si ji velmi přejeme a rádi vyjdeme v rozumné míře distributorovi vstříc. V několika okresech jsme se s místními pobočkami dohodli velmi dobře - kéž by se to povedlo i centrálně.

Kromě PNS existuje mnoho dalších způsobů distribuce časopisu. Softwarové noviny dnes dostanete v prodejnách SNTL, v některých prodejnách Knihy, v obchodech s počítači. Velmi dobře nám funguje systém předplatného, který částečně obhospoda-

řujeme sami, částečně ve spolupráci s firmou Dupress. Zkoušíme soukromé distributory, sítě kamelotů, kdeco - se střídavými úspěchy. Problém je v tom, že takové styky odebrávají větší část naší pracovní a komunikační kapacity. Na příkladu distribuce periodik se jasně ukazuje, jaká je hodnota rozsáhlé prodejní sítě. Menší časopis našeho typu je bez spolehlivého distributora, schopného odebrat najednou podstatnou část nákladu, v podstatě v permanentních odbytových potížích. Tam, kde se Softwarové noviny prodávají, se prodávají vesměs dobře. Problém je ovšem v tom, jak je vůbec do prodeje dostat.

Příčný řez časopisem

Vzhledem k potížím s distribucí nebude od věci náš časopis trochu představit. Vycházíme jednou za dva měsíce na čtyřiašedesáti (výjimečně osmdesáti) stránkách, z nichž asi polovina bývá tištěna v barvách. Na barvě musíme chtět nechtět šetřit, její výroba se velice prodražuje.

Páteří každého čísla jsou tři hlavní složky: Naše téma, Náš postgraduál a pravidelné rubriky. Naše téma se skládá vždy z několika článků od různých autorů, osvětlujících různé aspekty nebo části nějakého rozsáhlejšího problému. V loňském ročníku jsme se takto věnovali postupně češtině v počítači, právní ochraně software, moderním technologiím programování, operačnímu prostředí Microsoft Windows 3.0 a databázím. Pro letošek se chystá CAD, CASE, umělá inteligence, počítačové sítě, a několik překvapení, o nichž bych se zatím nerad šfífil - už i v počítačové publicistice máme (a zaplat'pámbu za to) podmínky konkurenčního boje.

Náš postgraduál se snaží dostat svému názvu a výkladovou formou zpřístupnit čtenáři to, co se ve škole nebralo. Materiály zde bývají obsáhlejší, zpravidla je proto rozdělujeme do dvou nebo více pokračování. V loňském roce jsme touto formou nabídli k samostudiu rezidentní programy v Turbo C, objemové modelování a krátký kurs automatické regulace. Letos vychází kurs jazyka SQL, operační systém Unix, chystáme multiprocessorové systémy a jednáme o dalších námětech. Texty Našeho postgraduálu umísťujeme na vnitřní listy, aby je šlo pohodlně vyjmout a samostatně zakládat.

Důraz klademe na pravidelné rubriky. V loňském roce měla velký úspěch rubrika zde přítomného Richarda Bébra; některé z myšlenek v ní prezentovaných byly dříve předneseny právě na ostravském Programování. Náš komentátor Jiří Prunel si zvolil pseudonym dle Jerryho Pournella z amerického časopisu BYTE, ale jeho úvahy o světě počítačovém, nepočítačovém a jejich četných rozhraních jsou zcela původní a aktuální. Letos jsme zřídili rubriku pro začátečníky a současně též poradnu programátora; první z nich se jmenuje Nikdo učený..., druhá Tipy, triky, techniky a

obě vede někdejší redakční kolega, nyní externí spolupracovník Zbyšek Bahenský. Dále zřizujeme ekonomickou a právní poradnu, obě nejen pro soukromé podnikatele. Obě poradny budou jednak řešit konkrétní problémy a dotazy čtenářů, jedním - jako úlohu v pozadí - vysvětlovat základní pojmy a konstrukce ekonomie a právní teorie, s nimiž se všichni denně setkáváme. Důležitá rubrika nese název Představujeme firmu; slouží k mapování československého počítačového trhu. V každém čísle představíme 1 - 2 významné tuzemské firmy, obvykle formou rozhovoru s některým jejím zástupcem.

Pravidelně otiskujeme recenze software i literatury. O konkrétních programových produktech vůbec nejraději referujeme formou recenzí, protože z hlediska čtenáře jde o nejvydatnější zdroj informace. Samozřejmou součástí časopisu jsou drobné zprávy a aktuality, kterým věnujeme kolem 20% rozsahu čísla. Na vyhrazené stránce upozorňujeme na chystané akce: semináře, výstavy, veletrhy. Nechybí fejetony, rozhovory ani kreslený humor.

Důraz klademe na čtenářský servis: u každé informace se snažíme, pokud je to možné, otisknout kontakt - adresu, telefon - přes který lze v případě zájmu opatřit bližší informace. Do budoucna chystáme i další formy servisu, například informační kartu, jakou dobře znáte ze zahraničních časopisů: u článku si najdete číslo, zakroužkujete ho na kartě, odešlete na adresu redakce a záhy obdržíte podrobnou informaci, většinou přímo od příslušné firmy, o jejíž produkci článek pojednával. Až překonáme výrobní i administrativní problémy (zatím by čtenář musel platit porto sám), okamžitě tuto službu zavedeme.

Samostatnou kapitolou je SW-Port. "Nemáte zřejmě dost práce s jedním časopisem, poříдили jste si druhý," zaslechl jsem jednou. SW-Port ovšem není časopis; je to komplexní služba, která spočívá v pravidelných dodávkách informačních disket, tištěného bulletinu a dalších materiálů. Odběratelé SW-Portu v něm mohou zdarma inzerovat, mají slevu na nákup od Software Slušovice a některé další výhody, o nichž se nebudu šířit - už loni se v Ostravě správně řeklo, že příspěvky reklamního charakteru se na seminář nebudou přijímat.

Redakce ve svých nejlepších dobách obnášela 5 lidí, v nejhorších dva. Čtyřiašedesát až osmdesát stránek Softwarových novin, šestnáct stránek SW-Portu, informační disketa(y) - to, věřte mi, není malý objem práce. Navíc jsme zavaleni korespondencí (logický důsledek absence telefonu; všechno se musí vykorespondovat), děláme si sami grafickou úpravu, z větší části i distribuci a předplatné... Bez stálých externích spolupracovníků bychom to vůbec nemohli zvládnout, ale i s nimi je to velice náročné.

Do časopisu jsme se pustili bez jakýchkoli předběžných znalostí o takové práci. Dnes, po ročních zkušenostech, už vím, kde jsme udělali největší chyby; postupně je

napravujeme. Například grafickou úpravu je třeba svěřit profesionálům, totéž platí o propagaci, odbytu, technické redakci.

V tom našem kolchozu, aneb temné slušovické žilky

Vydavatelem našeho časopisu je Software Slušovice, družstevní podnik. Každý z pracovníků redakce je tedy něco daleko horšího než stará struktura: každý z nás je temná žilka. Dovoďte temné žilce řici pár slov o svém vychvalovaném i zatracovaném podniku.

Teoreticky vzato, mohl jsem už v roce 1989 nabídnout koncepci Softwarových novin jinému potenciálnímu vydavateli. Neudělal jsem to ovšem; bylo mi jasné, že vydávat počítačový časopis (tehdy!) je poněkud nestandardní operace, a proto jsem se obrátil k odborníkům, stejně jako pro víno se jezdí k Mikulovu a pro oplatky do Karlových Varů. V dobách reálného socialismu se prostě ve Slušovicích dařilo věcem, které by v jiných zemích byly banální, u nás však nemožné. Nezmýlil jsem se; Softwarové noviny skutečně začaly vycházet jako první počítačový časopis v ČSFR, naše nulté číslo se objevilo o dva měsíce dříve než Computerworld i Bajt.

Zpočátku jsem se obával, abychom se - buď vlastním omylem, nebo příkazem - nestali tiskovým orgánem agrokombinátu. K tomu však nedošlo. Pokud se náš časopis někdy odchýlil od objektivitu a pravdivosti informací (doufám, že takových případů skutečně mnoho nebylo), došlo k tomu vždy výhradně chybou redakce - nikdy nátlakem ze strany vydavatele. Zejména s našimi obchodníky má redakce občas drobné spory; nemůže tomu být jinak u firmy, která prodává software a zároveň vydává všeobecně zaměřený počítačový časopis. Tyto spory však nikdy nepřekročily rámec běžných pracovních dohodování, a nikdy - znovu to zdůrazňuji - neměly vliv na objektivitu našich informací.

Proč tolik řečí na toto téma? Již několikrát jsem se setkal s názorem, že Softwarové noviny jsou hláskou troubou jakési blíž nespecifikované mafie. Některé lidi od tohoto razantního prohlášení neodradila ani ta skutečnost, že náš časopis jakživo nečetli. Nuže, jediná "mafie", jíž sloužíme, je čs. počítačový průmysl a nejširší obec zájemců o výpočetní techniku. Kmotrů (slovensky: krsný otec) znám osobně ve Slušovicích několik, ale jsou aktivní většinou jen při křtinách a biřmování. A pokud jde o skandální historky ze slušovického zákulisí, rád si je vždy poslechnu; nejvíc se mi zatím líbí ta, podle níž má pan Čuba doma na dvorku tank v plné bojové pohotovosti včetně raket země - země.

Nicméně o vážných věcech aspoň pár vážně míněných slov. Ve Slušovicích probíhá poměrně komplikovaná transformace někdejšího JZD AK do nových podni-

katelských celků. Nebudu se k ní vyjadřovat, nejsem nijak mimořádně informován a s tématem mého článku to nijak nesouvisí. Vzhledem ke značné, obvykle ne zcela objektivní publicitě ve sdělovacích prostředcích však musím říci, že význam těchto dějů není třeba přeceňovat; nedějí se takové věci jen ve Slušovicích. Mluví se v těchto souvislostech o kriminálních činech, o ulitém majetku, o čachrech a koneckonců o těch temných žilkách. Nuže, poctivost člověka i firmy může prověřit policie, prokuratura a soud; ekonomickou výkonnost pak liberální tržní soutěž. Rozhodně mohu říci, že ani jedné z těchto prověrek se Software Slušovice nebojí.

The show must go on

Dříve, než si přečtete tyto řádky, měly by se aspoň některé z mých stesků stát minulostí. Softwarové noviny se záhy mají přestěhovat do nových redakčních místností ve středu Prahy. Malý, leč výkonný tým bude samozřejmě vybaven telefonem i -faxem. Už znám i čísla, ale ještě vám je neprozradím - dokud tam ty přístroje doopravdy nehudou, dokud si na ně nesáhnu, nevěřím ničemu. Máme dohodu s grafikem, který náš časopis vyřešákuje, jedná se o zajímavých čtenářských službách. Cenu 12,- Kčs chceme držet tak dlouho, jak to jen půjde, protože se důvodně domníváme, že ne všichni lidé od počítačů jsou vysloveně v balíku. (Proč pracujete na počítačích, ačkoli umíte počítat?)

Stihli jsme od loňského ledna vydat deset čísel Softwarových novin a právě tolik SW-Portu. Udělali jsme snad pár dobrých věcí a určitě řadu nesmyslů a chyb. V oběm pokračujeme. Berte, prosím, tyto řádky jako přátelské a kolegiální vyprávění ku pobavení, v nepatrné míře snad i k poučení; nikoli jako nářek. Neboť nás - a teď mluvím nejen za Softwarové noviny, ale i za kolegy-konkurenty z jiných časopisů - ta práce především těší. A jak říkal starý klaun: Ta dřina na tom nesmí bejt vidět.

Autor: Ing. Petr K o u b s k ý,
Softwarové noviny,
P. O. Box 226,
111 21 Praha 1